

Un imputato si difende dall'accusa di omicidio

Ἡ μὲν πρόφασις ἐκατέρω τοῦ πλοῦ αὐτῆ· ἐτύχομεν δὲ χειμῶνί τινη χρησάμενοι, ὑφ' οὗ ἠναγκάσθημεν κατασχεῖν εἰς τῆς Μηθυμναίας τι χωρίον, οὗ τὸ πλοῖον ὄρμει τοῦτο εἰς ὃ μετεκβάντα φασὶν ἀποθανεῖν οὗτοι τὸν Ἡρώδη. Καὶ πρῶτον μὲν αὐτὰ ταῦτα σκοπεῖτε, ὅτι <οὐ τῆ ἐ>μῆ προνοία μᾶλλον ἐγένετο ἢ τύχη. Οὕτε γὰρ πείσας τὸν ἄνδρα οὐδαμοῦ ἀπελέγχομαι σύμπλουν μοι γενέσθαι, ἀλλ' αὐτὸς καθ' αὐτὸν τὸν πλοῦν πεποιημένος ἕνεκα πραγμάτων ἰδίων, οὐτ' αὖ ἐγὼ ἄνευ προφάσεως ἱκανῆς φαίνομαι τὸν πλοῦν ποιησάμενος εἰς τὴν Αἴνον, οὕτε κατασχόντες εἰς τὸ χωρίον τοῦτο ἀπὸ παρασκευῆς οὐδεμιᾶς, ἀλλ' ἀνάγκη χρησάμενοι· οὐτ' αὖ ἐπειδὴ ὄρμισάμεθα, ἢ μετέκβασις ἐγένετο εἰς τὸ ἕτερον πλοῖον οὐδενὶ μηχανήματι οὐδ' ἀπάτη, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ τοῦτο ἐγένετο.

Ἐν ᾧ μὲν γὰρ ἐπλέομεν, ἀστέγαστον ἦν τὸ πλοῖον, εἰς ὃ δὲ μετέβημεν, ἐστεγασμένον· τοῦ δὲ ὑετοῦ ἕνεκα ταῦτ' ἦν. Τούτων δ' ὑμῖν μάρτυρας παρέξομαι. Μάρτυρες Ἐπειδὴ δὲ μετεξέβημεν εἰς τὸ ἕτερον πλοῖον, ἐπίνομεν. Καὶ ὁ μὲν ἐστὶ φανερός ἐκβάς ἐκ τοῦ πλοίου καὶ οὐκ εἰσβάς πάλιν· ἐγὼ δὲ τὸ παράπαν οὐκ ἐξέβην ἐκ τοῦ πλοίου τῆς νυκτὸς ἐκείνης. Τῆ δ' ὑστεραία, ἐπειδὴ ἀφανῆς ἦν ὁ ἀνὴρ, ἐζητεῖτο οὐδέν τι μᾶλλον ὑπὸ τῶν ἄλλων ἢ καὶ ὑπ' ἐμοῦ· καὶ εἴ τῶ τῶν ἄλλων ἐδόκει δεινὸν εἶναι, καὶ ἐμοὶ ὁμοίως. Καὶ εἷς τε τὴν Μυτιλήνην ἐγὼ αἴτιος ἢ πεμφθῆναι ἄγγελον, καὶ τῆ ἐμῆ γνώμη ἐπέμπετο· καὶ ἄλλου οὐδενὸς ἐθέλοντος βαδίζειν, οὕτε τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου οὕτε τῶν αὐτῶ τῷ Ἡρώδη συμπλεόντων, ἐγὼ τὸν ἀκόλουθον τὸν ἐμαυτοῦ πέμπειν ἔτοιμος ἦ· καίτοι οὐ δήπου γε κατ' ἐμαυτοῦ μηνυτὴν ἔπεμπον εἰδώς. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀνὴρ οὕτε ἐν τῇ Μυτιλήνῃ ἐφαίνετο ζητούμενος οὐτ' ἄλλοθι οὐδαμοῦ, πλοῦς τε ἡμῖν ἐγένετο, καὶ τᾶλλα ἀνήγετο πλοῖα ἅπαντα, ὥχόμην καὶ γὰρ πλέων. Τούτων δ' ὑμῖν τοὺς μάρτυρας παρασχίσομαι.

Μάρτυρες

Τὰ μὲν γενόμενα ταῦτ' ἐστίν· ἐκ δὲ τούτων ἤδη σκοπεῖτε τὰ εἰκότα. Πρῶτον μὲν γὰρ πρὶν ἀνάγεσθαι με εἰς τὴν Αἴνον, ὅτε ἦν ἀφανῆς ὁ ἀνὴρ, οὐδεὶς ἠτιάσατό με ἀνθρώπων, ἤδη πεπυσμένων τούτων τὴν ἀγγελίαν· οὐ γὰρ ἂν ποτε ὥχόμην πλέων. Ἄλλ' εἰς μὲν τὸ παραχρῆμα κρεῖσσον ἦν τὸ ἀληθές καὶ τὸ γεγενημένον τῆς τούτων αἰτιάσεως, καὶ ἅμα ἐγὼ ἔτι ἐπεδήμουν· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ τε ὥχόμην πλέων καὶ οὗτοι ἐξ ἐπιβουλῆς συνέθεσαν ταῦτα καὶ ἐμηχανήσαντο κατ' ἐμοῦ, τότε ἠτιάσαντο. Λέγουσι δὲ ὡς ἐν μὲν τῇ γῆ ἀπέθανεν ὁ ἀνὴρ, καὶ γὰρ λίθον αὐτῷ ἐνέβαλον εἰς τὴν κεφαλὴν, ὃς οὐκ ἐξέβην τὸ παράπαν ἐκ τοῦ πλοίου. Καὶ τοῦτο μὲν ἀκριβῶς οὗτοι ἴσασι· ὅπως δ' ἠφανίσθη ὁ ἀνὴρ, οὐδενὶ λόγῳ εἰκότι δύναται ἀποφαίνεσθαι. Δῆλον γὰρ ὅτι ἐγγύς που τοῦ λιμένος εἰκὸς ἦν αὐτὸ γίνεσθαι, τοῦτο μὲν μεθύοντος τοῦ ἀνδρός, τοῦτο δὲ νύκτωρ ἐκβάντος ἐκ τοῦ πλοίου· οὕτε γὰρ αὐτοῦ κρατεῖν ἴσως ἂν ἐδύνατο, οὕτε τῷ ἀπάγοντι νύκτωρ μακρὰν ὁδὸν ἢ πρόφασις ἂν εἰκότως ἐγένετο·

ζητουμένου δὲ τοῦ ἀνδρὸς δύο ἡμέρας καὶ ἐν τῷ λιμένι καὶ ἄπωθεν τοῦ λιμένος, οὔτε ὀπτῆρ οὔδεις ἐφάνη οὔτε αἷμα οὔτε ἄλλο σημεῖον οὐδέν. Κᾶτ' ἐγὼ συγχωρῶ τῷ τούτων λόγῳ, παρεχόμενος μὲν τοὺς μάρτυρας ὡς οὐκ ἐξέβην ἐκ τοῦ πλοίου· εἰ δὲ καὶ ὡς μάλιστα ἐξέβην ἐκ τοῦ πλοίου, οὐδενὶ τρόπῳ εἰκὸς ἦν ἀφανισθέντα λαθεῖν τὸν ἄνθρωπον, εἴπερ γε μὴ πάνυ πόρρω ἀπῆλθεν ἀπὸ τῆς θαλάσσης.

Ἄλλ' ὡς κατεποντώθη λέγουσιν. Ἐν τίνι πλοίῳ; δῆλον γὰρ ὅτι ἐξ αὐτοῦ τοῦ λιμένος ἦν τὸ πλοῖον. Πῶς ἂν οὖν οὐκ ἐξηυρέθη; καὶ μὴν εἰκὸς γε ἦν καὶ σημεῖόν τι γενέσθαι ἐν τῷ πλοίῳ ἀνδρὸς τεθνεώτος καὶ ἐκβαλλομένου νύκτωρ. Νῦν δὲ ἐν μὲν ᾧ ἔπινε πλοίῳ καὶ ἐξ οὗ ἐξέβαινε, ἐν τούτῳ φασὶν εὑρεῖν σημεῖα, ἐν ᾧ αὐτοὶ μὴ ὁμολογοῦσιν ἀποθανεῖν τὸν ἄνδρα· ἐν ᾧ δὲ κατεποντώθη, οὐχ ἠῦρον οὔτ' αὐτὸ τὸ πλοῖον οὔτε σημεῖον οὐδέν. Τούτων δ' ὑμῖν τοὺς μάρτυρας παρασχέσομαι.
Μάρτυρες

Ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ μὲν φρουδὸς ἦ πλέων εἰς τὴν Αἴνον, τὸ δὲ πλοῖον ἦκεν εἰς τὴν Μυτιλήνην ἐν ᾧ ἐγὼ καὶ ὁ Ἡρώδης ἐπίνομεν, πρῶτον μὲν εἰσβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἠρεύνων, καὶ ἐπειδὴ τὸ αἷμα ἠῦρον, ἐνταῦθα ἔφασαν τεθνάναι τὸν ἄνδρα· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς τοῦτο οὐκ ἐνεχώρει, ἀλλ' ἐφαίνετο τῶν προβάτων ὃν αἷμα, ἀποτραπόμενοι τούτου τοῦ λόγου συλλαβόντες ἐβασάνιζον τοὺς ἀνθρώπους.

Καὶ ὃν μὲν τότε παραχρήμα ἐβασάνισαν, οὗτος μὲν οὐδὲν εἶπε περὶ ἐμοῦ φλαῦρον· ὃν δ' ἡμέραις ὕστερον πολλαῖς ἐβασάνισαν, ἔχοντες παρά σφίσιν αὐτοῖς τὸν πρόσθεν χρόνον, οὗτος ἦν ὁ πεισθεὶς ὑπὸ τούτων καὶ καταψευσάμενος ἐμοῦ. Παρέξομαι δὲ τούτων τοὺς μάρτυρας.
Μάρτυρες

Ὡς μὲν ὕστερον τοσούτῳ χρόνῳ ὁ ἀνὴρ ἐβασανίσθη, μεμαρτύρηται ὑμῖν προσέχετε δὲ τὸν νοὺν αὐτῇ τῇ βασάνῳ, οἷα γεγένηται.

Ὁ μὲν γὰρ δοῦλος, ᾧ ἴσως οὗτοι τοῦτο μὲν ἐλευθερίαν ὑπέσχοντο, τοῦτο δ' ἐπὶ τούτοις ἦν παύσασθαι κακούμενον αὐτόν, ἴσως ὑπ' ἀμφοῖν πεισθεὶς κατεψεύσατό μου, τὴν μὲν ἐλευθερίαν ἐλπίσας οἴσεσθαι, τῆς δὲ βασάνου εἰς τὸ παραχρήμα βουλόμενος ἀπηλλάχθαι. Οἶμαι δ' ὑμᾶς ἐπίστασθαι τοῦτο, ὅτι ἐφ' οἷς ἂν τὸ πλεῖστον μέρος τῆς βασάνου, πρὸς τούτων εἰσὶν οἱ βασανιζόμενοι λέγειν ὅ τι ἂν ἐκείνοις μέλλωσι χαριεῖσθαι· ἐν τούτῳ γὰρ αὐτοῖς ἐστὶν ἡ ὠφέλεια, ἄλλως τε κἂν μὴ παρόντες τυγχάνωσιν ὧν ἂν καταψεύδωνται. Εἰ μὲν γὰρ ἐγὼ ἐκέλευον αὐτόν στρεβλοῦν ὡς οὐ τάληθῆ λέγοντα, ἴσως ἂν ἐν αὐτῷ τούτῳ ἀπετρέπετο μηδὲν κατ' ἐμοῦ καταψεύδεσθαι· νῦν δὲ αὐτοὶ ἦσαν καὶ βασανισταὶ καὶ ἐπιτιμηταὶ τῶν σφίσιν αὐτοῖς συμφερόντων.

Ἔως μὲν οὖν μετὰ χρηστῆς ἐλπίδος ἐγίγνωσκέ μου καταψευσάμενος, τούτῳ δισχυρίζετο τῷ λόγῳ· ἐπειδὴ δὲ ἐγίγνωσκεν ἀποθανούμενος, ἐνταῦθ' ἤδη τῇ ἀληθείᾳ ἐχρήτο, καὶ ἔλεγεν ὅτι πεισθεὶς ὑπὸ τούτων ἐμοῦ καταψεύδεσθαι. Διαπειραθέντα δ' αὐτόν τὰ ψευδῆ λέγειν, ὕστερον δὲ τάληθῆ λέγοντα, οὐδέτερα ὠφέλησεν, ἀλλ' ἀπέκτειναν ἄγοντες τὸν ἄνδρα, τὸν μηνυτήν, ᾧ πιστεύοντες ἐμὲ διώκουσι, τὸναντίον ποιήσαντες ἢ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι τοῖς μηνυταῖς τοῖς μὲν ἐλευθέροις χρήματα διδύοσι, τοὺς δὲ δούλους ἐλευθεροῦσιν·

οὔτοι δὲ θάνατον τῷ μηνυτῇ τὴν δωρεὰν ἀπέδοσαν, ἀπαγορευόντων τῶν φίλων τῶν ἐμῶν μὴ ἀποκτείνειν τὸν ἄνδρα πρὶν ἐγὼ ἔλθοιμι.

Δῆλον οὖν ὅτι οὐ τοῦ σώματος αὐτοῦ χρεῖα ἦν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῶν λόγων· ζῶν μὲν γὰρ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς αὐτῆς βασάνου ἰὼν ὑπ' ἐμοῦ κατήγορος ἂν ἐγίγνετο τῆς τούτων ἐπιβουλῆς, τεθνεὼς δὲ τὸν μὲν ἔλεγχον τῆς ἀληθείας ἀπεστέρει δι' αὐτοῦ τοῦ σώματος ἀπολλυμένου, τοῖς δὲ λόγοις τοῖς ἐψευσμένοις ὑπ' ἐκείνου ὡς ἀληθέσιν οὖσιν ἐγὼ ἀπόλλυμαι. Τούτων δὲ μάρτυράς μοι κάλει.

<Μάρτυρες>

Ἐχρῆν μὲν γὰρ αὐτούς, ὡς ἐγὼ νομίζω, ἐνθάδε παρέχοντας τὸν μηνυτὴν αὐτὸν ἀπελέγχειν ἐμέ, καὶ αὐτῷ τούτῳ χρῆσθαι ἀγωνίσματι, ἐμφανῆ παρέχοντας τὸν ἄνδρα καὶ κελεύοντας βασανίζειν, ἀλλὰ μὴ ἀποκτείνειν.

Φέρε γὰρ δὴ ποτέρῳ νῦν χρῆσονται τῶν λόγων; πότερα ᾧ πρῶτον εἶπεν ἢ ᾧ ὕστερον; καὶ πότερ' ἀληθὴ ἐστίν, ὅτ' ἔφη με εἰργάσθαι τὸ ἔργον ἢ ὅτ' οὐκ ἔφη; εἰ μὲν γὰρ ἐκ τοῦ εἰκότος ἐξετασθῆναι δεῖ τὸ πρᾶγμα, οἱ ὕστεροι λόγοι ἀληθέστεροι φαίνονται. Ἐψεύδετο μὲν γὰρ ἐπ' ὠφελείᾳ τῇ ἑαυτοῦ, ἐπειδὴ δὲ <διὰ> τὸ ψεύδεσθαι ἀπώλλυτο, ἠγήσατο τὰληθῆ κατειπὼν διὰ τοῦτο σωθῆναι ἄν. Τῆς μὲν οὖν ἀληθείας οὐκ ἦν αὐτῷ τιμωρὸς οὐδεὶς· οὐ γὰρ παρῶν ἐγὼ ἐτύγχανον, ᾧπερ σύμμαχος ἦν ἢ ἀλήθεια τῶν ὑστέρων λόγων· τοὺς δὲ προτέρους λόγους τοὺς κατεψευσμένους ἦσαν οἱ ἀφανιοῦντες ὥστε μηδέποτε εἰς τὸ ἀληθὲς καταστήναι.

Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι καθ' ὧν ἂν μηνύη τις, οὔτοι κλέπτουσι τοὺς μηνύοντας κατ' ἀφανίζουσιν· αὐτοὶ δὲ οὔτοι οἱ ἀπάγοντες καὶ ζητοῦντες τὸ πρᾶγμα τὸν κατ' ἐμοῦ μηνυτὴν ἠφάνισαν. Καὶ εἰ μὲν ἐγὼ τὸν ἄνδρα ἠφάνισα ἢ μὴ ἠθελον ἐκδοῦναι τούτοις ἢ ἄλλον τινὰ ἔφευγον ἔλεγχον, αὐτοῖς δὴ τούτοις ἰσχυροτάτοις εἰς τὰ πρᾶγματ' <ἂν> ἐχρῶντο, καὶ ἦν ταῦτα αὐτοῖς μέγιστα τεκμήρια κατ' ἐμοῦ· νῦν δέ, ὅποτε αὐτοὶ οὔτοι προκαλουμένων τῶν φίλων τῶν ἐμῶν ταῦτ' ἔφυγον, ἐμοὶ δήπου κατὰ τούτων εἶναι χρὴ ταῦτα τεκμήρια, ὡς οὐκ ἀληθῆ τὴν αἰτίαν ἐπέφερον ἦν ἠτιῶντο.

Ἔτι δὲ καὶ τάδε λέγουσιν, ὡς ὁμολογεῖ ὁ ἄνθρωπος βασανιζόμενος συναποκτείνειν τὸν ἄνδρα. Ἐγὼ δὲ φημι ταῦτα μὲν οὐ λέγειν αὐτόν, ὅτι δὲ ἐξαγάγοι ἐμὲ καὶ τὸν ἄνδρα ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ ὅτι ἤδη τεθνεῶτα αὐτόν ὑπ' ἐμοῦ συν<αν>ελῶν καὶ ἐνθεῖς εἰς τὸ πλοῖον καταποντώσειε.

Καίτοι σκέψασθε ὅτι πρῶτον μὲν, πρὶν ἐπὶ τὸν τροχὸν ἀναβῆναι, ὁ ἀνὴρ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης τῇ ἀληθείᾳ ἐχρήτο καὶ ἀπέλυέ με τῆς αἰτίας· ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τὸν τροχὸν ἀνέβη, τῇ ἀνάγκῃ χρώμενος ἤδη κατεψεύδετό μου, βουλόμενος ἀπηλλάχθαι τῆς βασάνου· ἐπειδὴ δὲ ἐπαύσατο βασανιζόμενος, οὐκέτι ἔφη με τούτων εἰργάσθαι οὐδέν, ἀλλὰ τὸ τελευταῖον ἀπώμωξεν ἐμέ τε καὶ αὐτόν ὡς ἀδίκως ἀπολλυμένους, οὐ χάριτι τῇ ἐμῇ —πῶς γάρ; ὅς γε κατεψεύσατο—, ἀλλ' ἀναγκαζόμενος ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς καὶ βεβαιῶν τοὺς πρώτους λόγους ὡς ἀληθεῖς εἰρημένους. Ἔπειτα δὲ ὁ ἕτερος ἄνθρωπος, ὁ ἐν τῷ αὐτῷ πλοίῳ πλέων καὶ παρῶν διὰ τέλους καὶ συνῶν μοι, τῇ αὐτῇ βασάνῳ βασανιζόμενος τοῖς μὲν πρώτοις καὶ τοῖς ὕστερον λόγοις τοῖς τοῦ ἀνθρώπου συνεφέρετο ὡς ἀληθεῖς

εἰρημένοις, διὰ τέλους γὰρ με ἀπέλυε, τοῖς δὲ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ λεγομένοις, οὓς ἐκεῖνος ἀνάγκη μᾶλλον ἢ ἀληθεία ἔλεγε, τούτοις δὲ διεφέρετο.

Ὁ μὲν γὰρ ἐκβάντα μ' ἔφη ἐκ τοῦ πλοίου ἀποκτείνει τὸν ἄνδρα, καὶ αὐτὸς ἤδη τεθνεῶτα συνανελεῖν μοι· ὁ δὲ τὸ παράπαν οὐδ' ἐκβήναί μ' ἔφη ἐκ τοῦ πλοίου.

Καίτοι τὸ εἶκος σύμμαχόν μοι ἐστίν. Οὐ γὰρ δήπου οὕτω κακοδαίμων ἐγώ, ὥστε τὸ μὲν ἀποκτείνει τὸν ἄνδρα προὔνοησάμην μόνος, ἵνα μοι μηδεὶς συνειδείη, ἐν ᾧ μοι ὁ πᾶς κίνδυνος ἦν, ἤδη δὲ πεπραγμένον μοι τοῦ ἔργου μάρτυρας καὶ συμβούλους ἐποιούμην. Καὶ ἀπέθανε μὲν ὁ ἀνὴρ οὕτως ἐγγὺς τῆς θαλάσσης καὶ τῶν πλοίων, ὡς ὁ τούτων λόγος ἐστίν· ὑπὸ δὲ ἑνὸς ἀνδρὸς ἀποθνήσκων οὔτε ἀνέκραγεν οὔτ' αἰσθησιν οὐδεμίαν ἐποίησεν οὔτε τοῖς ἐν τῇ γῆ οὔτε τοῖς ἐν τῷ πλοίῳ; –καὶ μὴν πολλῶ πλέον γε ἄγνοεῖν ἐστὶ νύκτωρ ἢ μεθ' ἡμέραν, ἐπ' ἀκτῆς ἢ κατὰ πόλιν· –καὶ μὴν ἔτι ἐγρηγορότων φασὶν ἐκβῆναι τὸν ἄνδρα ἐκ τοῦ πλοίου.

Ἐπειτα ἐν τῇ γῆ μὲν ἀποθανόντος, ἐντιθεμένου δὲ εἰς τὸ πλοῖον, οὔτε ἐν τῇ γῆ σημεῖον οὐδὲ αἶμα ἐφάνη οὔτε ἐν τῷ πλοίῳ, νύκτωρ μὲν ἀναιρεθέντος, νύκτωρ δ' ἐντιθεμένου εἰς τὸ πλοῖον. Ἡ δοκεῖ ἂν ὑμῖν ἄνθρωπος δύνασθαι ἐν τοιούτῳ πράγματι ὧν τά τε ἐν τῇ γῆ ὄντα ἀναξύσαι καὶ τὰ ἐν τῷ πλοίῳ ἀνασπογγίσαι, ἃ οὐδὲ μεθ' ἡμέραν <ἄν> τις οἴός τε ἐγένετο, ἔνδον ὧν αὐτοῦ καὶ μὴ πεφοβημένος, τὸ παράπαν ἀφανίσαι; ταῦτα, ὦ ἄνδρες, πῶς εἰκότα ἐστίν;